

Baryła J. 1993. *Oxytropis halleri* Bunge ex Koch. W: Polska czerwona księga roślin (red. Zarzycki K., Kaźmierczakowa R.). Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN i Instytut Ochrony Przyrody, PAN, Kraków.

Miechówka A., Piękoś-Mirkowa H. 1998. *Oxytropis halleri* (Fabaceae) w Tatrach. *Fragm. Flor. et Geobot. ser. Polonica* 5: 9–13.

Mirek Z., Piękoś-Mirkowa H. 1992. *Contemporary threat to the vascular flora of the Polish Carpathians* (S. Poland). *Veröff. Geobot. Inst. ETH, Stiftung Rübel, Zürich* 107: 151–165.

Pawłowski B. 1923. *Zapiski florystyczne z Tatr. Acta Soc. Bot. Pol.* 1: 1–7.

Zarzycki K., Szelaż Z. 1992. *Czerwona lista roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce*. W: *Lista roślin zagrożonych w Polsce* (red. Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z.). Wyd. 2, Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN, Kraków.

Wyblin jednolistny *Malaxis monophyllos* w Pieninach

Wyblin jednolistny *Malaxis monophyllos* to jeden z mniej znanych gatunków z rodziny storczykowatych. Jest rośliną dość niepozorną. Pęd kwiatostanowy z licznymi, lecz drobnymi kwiatami żółtawozielonej lub białawej barwy osiąga od 10 do 30 cm wysokości. Kwiaty nie mają ostrogi, a warzka – przeciwnie niż u większości storczykowatych – skierowana jest w górę. Roślina wykształca zwykle tylko jeden liść; cechę tę podkreśla jej nazwa gatunkowa.

Malaxis monophyllos występuje na półkuli północnej w obszarze okołobiegunowym w Eurazji i Ameryce Północnej. Jego zasięg ma charakter borealno-górski. W Polsce rośnie niemal na całym obszarze, przy czym stanowiska w północnej części kraju, niegdyś liczne, a obecnie już w znacznej części historyczne, nawiązują do borealnej części ogólnego zasięgu gatunku, natomiast w Sudetach, Karpatach i na wyzynach stanowią fragment górskiej części jego arealu.

Gatunek preferuje siedliska bogate w wapń, świeże lub wilgotne, zwykle ocienione. Z natury rośnie na torfowiskach niskich i przejściowych, w mezofilnych lasach oraz w górskich murawach nawapiennych. Wykazuje zdolność do zajmowania siedlisk wtórnych, pojawia się np. w świeżych borach sosnowych w niektórych regionach Wyzyny Małopolskiej.

Podobnie jak cała rodzina storczykowatych, wyblin jednolistny od wielu lat objęty jest w Polsce ochroną gatunkową, mimo to należy do ro-

ślin zagrożonych. Na Czerwonej liście... został umieszczony jako rzadki R (Zarzycki, Szelağ 1992), natomiast w Polskiej czerwonej księdze roślin, opierając się na szczegółowej analizie zagrożenia, uznano go za takson narażony na wyginięcie V (Bernacki 1993). Lokalnie stopień zagrożenia jest jeszcze wyższy, np. w zachodniej części Beskidów Zachodnich należy do gatunków skrajnie zagrożonych (Bernacki 1999), natomiast na Pomorzu Zachodnim (Zukowski, Jackowiak 1995), w Polsce Środkowej (Jakubowska-Gabara, Kucharski 1999) oraz na Wyżynie Lubelskiej (Kucharczyk, Wójciak 1995) obecnie już nie występuje.

Z Pienin wyblin podawany był kilkakrotnie w XIX w. i na początku XX w. Ostatnie dane w literaturze pochodzą z 1928 r. (Zarzycki 1981). W latach dziewięćdziesiątych obserwowany był tam przez Z. Szelağ a, jednakże autor ten nie podał lokalizacji stanowiska (Bernacki 1993).

Podczas prowadzenia badań nad zbiorowiskami nieleśnymi Pienińskiego Parku Narodowego w latach 1998 i 1999 natrafiłyśmy na dwa stanowiska wyblina. Oba zlokalizowane były na zachodnich zboczach dwóch głównych pienińskich wąwozów: Wąwozu Gorczyńskiego (610 m n.p.m.) i Wąwozu Sobczańskiego (550 m n.p.m.). Na pierwszym z wymienionych stanowisk wyblin rósł na ocienionym poboczu drogi biegnącej przez las jodłowy, należący do zespołu ciepłolubnej jedliny storczykowej *Cephalanthero-Fagetum abietetosum*. Cechą charakterystyczną zarówno tego zespołu, jak i całego związku, do którego należy, jest obecność licznych gatunków storczykowatych. Istotnie, w niedalekim sąsiedztwie wyblina rosły: gołka długoostrogowa *Gymnadenia conopsea*, listera jajo-wata *Listera ovata* i kukulka Fuchsa *Dactylorhiza fuchsi*. W bezpośrednim otoczeniu, na słabo zarośniętym poboczu drogi zanotowano trzcinnik pstry *Calamagrostis varia*, kilka gatunków łąkowych: pięciornik kurze ziele *Potentilla erecta* oraz jaskry ostre i rozłogowy *Ranunculus acris* i *R. repens*, a także pojawiający się zwykle w miejscach o naruszonej glebie podbiał pospolity *Tussilago farfara*. Stanowisko to było skrajnie nieliczne – w obu latach badań pojawił się tam tylko jeden osobnik kwitnący.

Stanowisko w Wąwozie Sobczańskim znajdowało się u podnóża ściany skalnej, w silnie ocienionej, eksponowanej ku wschodowi, wilgotnej rynnie wypełnionej gruzem wapiennym pokrytym płytką rędziną. Nachylenie zbocza wynosi w tym miejscu około 40°. Rozwinęło się tam bujne ziółoroślowe zbiorowisko z dużym udziałem lepiężnika białego *Petasites albus*, perzu psiego *Agropyron caninum*, pokrzywy zwyczajnej *Urtica dioica* i maliny właściwej *Rubus idaeus*. Dość licznie rosły także gajowiec żółty *Galeobdolon luteum*, poziewnik miękkowłosy *Galeopsis pubescens*, bodziszek cuchnący *Geranium robertianum*, niecierpek pospolity *Impatiens noli-tangere*, bniec czerwony *Melandrium rubrum*, wiechlina zwyczajna *Poa trivialis*, jaskier kosmaty *Ranunculus*

lanuginosus i rutewka orlikolistna *Thalictrum aquilegifolium*. Skład gatunkowy wskazuje na wysoką żyzność i dużą wilgotność siedliska. W 1999 r. w ziołoroślach tych zaobserwowano dwa osobniki wyblina – jeden kwitnący i jeden płonny.

Stanowisko w Wąwozie Sobczańskim nie jest zagrożone. Leży ono co prawda blisko szlaku licznie uczęszczanego przez turystów, niemniej miejsce, w którym rośnie wyblin, nie zachęca do penetracji. Inna jest sytuacja stanowiska w Wąwozie Gorczyńskim. Wyblin rośnie tam bowiem tak blisko drogi, że narażony jest na zdeptanie, a także na zniszczenie przez pojazdy mechaniczne. Drogą tą nie prowadzi szlak, jest ona jednak użytkowana przez okolicznych mieszkańców, uczęszczana przez pracowników Parku i sporadycznie przez turystów.

Róża Kaźmierczakowa, Joanna Perzanowska

PIŚMIENNICTWO

Bernacki L. 1993. *Malaxis monophyllos* (L.) Swartz [*Microstylis monophyllos* (L.) Lindley] – wyblin jednolistny. W: Polska czerwona księga roślin (red. Zarzycki K., Kaźmierczakowa R.). Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN i Inst. Ochr. Przynr., PAN, Kraków.

Bernacki L. 1999. *Storczyki zachodniej części polskich Beskidów*. Colgraf-Press, Poznań.

Jakubowska-Gabara J., Kucharski L. 1999. *Ginące i zagrożone gatunki flory naczyniowej zbiorowisk naturalnych Polski Środkowej*. *Fragm. Flor. et Geobot. ser. Polonica* 6: 55–74.

Kucharczyk M., Wójciak J. 1995. *Ginące i zagrożone gatunki roślin naczyniowych Wyżyny Lubelskiej, Rostocza, Wołyń Zachodniego i Polesia Lubelskiego*. *Ochr. Przynr.* 52: 33–46.

Zarzycki K. 1981. *Rośliny naczyniowe Pienin*. PWN, Warszawa–Kraków.

Zarzycki K., Szelaąg Z. 1992. *Czerwona lista roślin naczyniowych zagrożonych w Polsce*. W: *Lista roślin zagrożonych w Polsce* (red. Zarzycki K., Wojewoda W., Heinrich Z.). Inst. Bot. im. W. Szafera, PAN, Kraków.

Żukowski W., Jackowiak B. 1995. *Lista roślin naczyniowych ginących i zagrożonych na Pomorzu Zachodnim i w Wielkopolsce*. W: *Ginące i zagrożone rośliny naczyniowe Pomorza Zachodniego i Wielkopolski* (red. Żukowski W., Jackowiak B.). *Prace Zakładu Taksonomii Roślin UAM w Poznaniu* 3: 9–96.